

Overgangen in het onderwijs: wat moet de VON ermee?

1 januari 1983

Auteurs: Peter Kokke, Sander van Gangelen

Volume: 14

Nummer: 3-5

Pagina's: 253-258

Documenten

- [moer_jrg14_055.pdf](#)

peter kokke sander van gangete n belei d overgangen in het onderwijs wat moet de von ermee namens de moer redactie luiden peter kokke en sander van gangelen het bovo thema nummer uit in dit uitwoord blikken zij nog eens beschouwend terug op de overgang basisonderwijs voortgezet onderwijs ook de andere overgangen in ons onderwijs van kleuter naar lager onderwijs van lager naar voortgezet onderwijs en van voortgezet onderwijs naar de maatschappij voortgezette studie werkloosheid beroep komen aan de orde de auteurs geven tevens actiepunten of liever nadenkpunten aan voor de von ten aan zien van die overgangen als de moer lezer tot d it a rt ikel is doorgedrongen waarom de lagere school zo weinig met klei en nog de moed heeft door te lezen dan is de werkt het hoofd ja maar dat kan niet meer in kans groot dat de redactie geslaagd is i n haar p o de zesde klas dat kun je niet verwachten van ging de bovo problematiek leesbaar op te die kinderen in die leeftijd de klei gaat tegen het nen u itwoorden en inleidingen laat je als lezer in plafond ja met kleuters kan het nog wel zo n letterberg als moer 3 4 5 i s geworden al gauw l i ggen we hopen dat dat hiermee niet ge anecdote 2 beu rt een school die vijftien jaar voorop liep met we we beginnen om het de lezer hopelijk wat gemak reldorientatie de kinderen kiezen alleen nog kel ijke r te maken met een paar anecdotes daar maar dieren als onderwerp ze hebben geen ande mee belanden we vanzelf in de problematiek d ie re interesses lijkt het hun kennisbagage wordt te we i n dit stuk aandacht willen geven eenzijdig we moeten een basisprogramma maken voor alle zaakvakken dan kunnen ze beter kie anecdotes w aar gebeurd zen en als ze de lagere school afgaan kennen ze tenminste ook de hoofdsteden van europa anecdote 1 een gesprek i n een schoolteam kleuter en lagere anecdote 3 school over klei en de leidsters ve rtellen hoe ze in een ander schoolteam in een gesprek over bij met de k nderen werkers met klei ze vragen elkaar kijken een leerkracht van de lagere 253 school het loopt allemaal zo soepel op de kleu deren worden minder belangrijk want de lagere terschool het lijkt wel vanzelf te gaan de kinde school wil het voortgezet onderwijs vereist de ren werken goed samen maken weinig ruzie en maatschappij vraagt leuke dingen als uitstap-

jes ruimen zo prima op op de lagere school gaat dat vrij werken spelen projecten moeten wijken voor niet meer dat komt omdat het wij gevoel plaats het echte leren maakt voor het ik gevoel dat is onvermijdelijk alsof er al niet eerder geleerd werd het vertrouwen in het eigen leren van kinderen taant elke dit zijn verhaaltjes uit kleuter en lager onder school worstelt ermee en zoekt naar de eigen wijs soortgelijke verhaaltjes zijn er vast ook te grenzen wel of niet het hele leesvoorwaarden vertellen vanuit het voortgezet onderwijs ieder programma werkbladen wel of niet extra aan zal er wel iets in herkennen het lijken ontwik dacht voor spelling en grammatica wel of niet kelingen naar beneden eerst konden kinderen klaarstomen voor het eindexamen wel of niet dingen wel later niet meer van aangeleerd naar opvallend is dat de grens vaak verschuift naar afgeleerd meer structurering en programmering en meer bij alle overgangen in het onderwijs wordt er wel opleggen aan de kinderen geklaagd uit de lagere school hoor je geluiden in het openingsartikel van dit nummer heeft ate als de kinderen zijn niet gemotiveerd weinig van balen in zijn artikel de overgang van bo zelfstandig en hebben een slechte concentratie naar vo zal nog wel decennia lang een probleem vanuit het voortgezet onderwijs komen soortge blijven daar een oorzaak voor genoemd de te lijke verhalen bovendien kunnen ze niet spellen gengestelde tendens in basis en voortgezet onder en moet je weer opnieuw beginnen ze weten zo wijs het basisonderwijs groeit af van klassikaal weinig daarna klagen werkgevers de sollicitatie frontaal lesgeven naar groepsgericht werken met brieven zijn zo slecht het onderwijs sluit niet aan in meer of mindere mate ontdekkend en erva op het werk de vervolgoopleidingen vinden de ringsleren de nadruk komt meer te liggen op basis kennis onvoldoende praktische kennis en vaardigheden en op de emo deze problemen willen we wat nader beschou tionele en lichamelijke ontwikkeling het voort wen vanuit de volgende twee optieken eren en gezet onderwijs reageerde op de toename van het structureren en de verhouding tussen onderwijs aantal leerlingen met meer uniformiteit en grote en vorming re aandacht voor cognitieve aspecten gevolg we zien daar tendenzen in noodzakelijkerwijs zwaardere programma eisen een zakelijker bena moeten we erg generaliseren de individuele scho dering van de leerlingen en een leerstofgerichte len gaan heel verschillend om met de overgangen didactiek reageren er ook heel anders op wat we gaan pro een te-gengestelde beweging die meer druk naar beren duidelijk te maken zal voor iedere situatie beneden oplevert om zich aan te passen meer of minder gelden in elk geval denken we die aanpassing alleen naar boven zal ieder die dat de problematiek zich voor alle scholen in de zich bewust is van de problemen van de overgan een of andere vorm voordoet gen willen voorkomen dat betekent dat je oplossingen moet vinden om de tendens in de trits leren en structuren open gesloten kindgericht leerstofgericht thema tisch projectmatig cursorisch waar we het in het bij de overgangen zie je een tendens die zich in begin van deze paragraaf over hadden in voor begrippenparen en het woord meed laat zicht kinderen gunstiger zin om te buigen in dit bo baar maken vo nummer heeft u kunnen lezen hoe diverse van meer ruimte voor de kinderen naar minder scholen en projecten dat proberen te doen hoe ruimt e ze hun keuzes en oplossingen beschreven we ha van meer open naar meer gesloten onderwijs lenhier een paar voorbeelden aan van

meer kindgericht naar meer leerstofgericht van meer thematisch projectmatig naar meer sommigen waarborgen de ruimte voor de kinde cursorisch ren in een apart hoofdstuk van het totale onderopgang gezette onderwijsvernieuwing stokt wijs blijkbaar gaan in het zicht van de overgangen an zo structuree rt de leon van gelde r midden dere normen gelden de leervragen vanuit de kin school de leerstof in vak en e rvaringsgebieden 254 de ervaringsgebieden worden in projectvorm be ze waarop groepen en individuen met elkaar com handeld en de inhouden wo rden mede gestructu muni ce ren in het vermogen om vooronderstellin reerd vanuit de eigen ervaringen en kennis van de gen die daarbij een rol spelen te verhelderen en te l eer l ingen zij dragen de l eerstof aan en bepalen controleren of die kloppen met de werkelijkheid mede hoe er aan gewerkt wo rdt gedurende twee de spanning tussen leerstofgericht en kindgericht middagen per week de vakgebieden worden onderwijs neemt af door het uitgangspunt de meer cursorisch aangepakt voor een uitgebrei taalvaardigheid van en voor de leerling der beschrijving van het onderscheid in vak en ook de von zegt er in haar beleidsnota duidelijk ervaringsgebieden zie ook albert loman in moer kedingen over von bestuur 1980 ze spreekt 1983 2 hoe de aandacht voor de individuele over een opvoeding die kinderen in staat stelt leerling wordt gewaarborgd kunt u het best zelf hun vrijheid te verwe rven door hun eigen belan nalezen in hun a rt ikel afdeling 2 gen te leren formuleren en ervoor op te komen ook in het bovo project amsterdam noord ze wil kinderen als volwaardige mensen behande landsmeer zie je iets dergelijks projectonder len en serieus nemen kinderen verantwoordelijk wijs naast de bestaande vakgescheiden lessen heid geven en ermee leren om te gaan de von afdeling 7 de schrijfsters pleiten voor een bete bestrijdt dat volwassenen eenzijdig de macht naar re pedagog i sch didactische afstemming om meer zich toetrekken en wil het zelfontdekkend leren leerlinggericht onderwijs te bereiken in de pro zijnde de manier waarop kinderen leren bevoorde jecten krijgt de inbreng van de leerlingen meer ren kansen de projec tt hema s worden zo ruim ge er zit een spanning tussen wat belangrijk lijkt kozen dat de leerl i ngen voo r een groot deel de voor kinderen en wat kin- deren zelf belangrijk inhoud en de vorm kunnen bepalen vinden de von geeft die spanning als volgt weer in het funderend onderwi j s project nijmegen in haar standpunte nnota thematisch taalonder afdeling 4 zi tten de leerkrachten op een ander wijs rott iere a 1981 spoor in het overleg tussen ko lo en vo ont leerinhouden worden gekozen op basis van een dekte men overbodige herhalingen ve rdubbelin analyse van de maatschappelijke verhoudingen en gen van de lee rstof per leergebied stel l en zij een van de positie daarin van de leerlingen waarmee totaalprogramma voor leerlingen van 4 tot 16 je werkt leerlingen moeten de mogelij- kheid heb jaar samen het voo rtgezet onderwijs kan hier ben e rv aringen idee en problemen interesses in aansluiten op de basisschoolontw i kkelingen als te bren- gen zodat zij invloed hebben op inhoud de spreekvaardigheid in kringvormen de schrijf doel en vorm van de lessen vaardigheid in werkstukken projectverslagen een delicate kwestie want waar wil je de grenzen brieven etc het onderwijsaanbod wordt onder leggen hoeveel van de kinderen hoeveel van de meer op creatief ge- bied en sociale vorming ver volwassenen hoe sterk kun je jezelf maken te breed voor alle leerlingen in deze structuu r ne gen druk van buiten hoe ver reikt je

vertrouwen men leerkrachten serieus wat de leerlingen al heb in kinderen waar perk je vrijheid in het onder ben gelee rd een minder zakelijke benadering van wijs formulee rt haar grenzen nog vaak in termen de leerlingen en de grote var i atie werkvormen van traditionele cognitief gerichte leerstof verminde rt de spann i ng bij de overgang netjes kunnen spellen veel weten en dat alles in vanuit een andere invalshoek bieden de schrijvers een beroepspe rspectief alsof er geen werkloos over taalbeschouwing een structuur aan taalbe heid is schouwing zonder drem- pels afdeling 5 in de het lijkt ons goed als we als von meer vat zou nieuwe basiss- chool ko lo en het vo zal een den krijgen op deze grenzen meer zicht zouden glij- dende lijn komen van verbazen over en spelen krijgen op wat mogelijk en onmo- gelijk is de vol met taal naar bewust kijken naar interpreteren gende vragen hebben naar ons idee dan een nade en maatregelen nemen z i j pleiten voor het con re bezinning nodig sequent toepassen van het uitgangspunt i n bo en wat hebben kinderen nodig om te leven vo taalbeschouwing in dienst van de taalvaar welke leerstof welke leerwegen zijn nodig in digheid van het kritisch denkvermo- gen van de het perspectief van onze maatschappij nu leerling hoewel het uit- gangspunt hetzelfde blijft hoe leren kinderen waar gaat dat over wordt het verwo rv en inzicht op een hoger niveau toegepast leerlingen verwerven inzicht in de wij 255 de verhouding tussen onderwijs en vormin g voortgezet onderwijs in die rap- portage moet in formatie over de interesses aanleg vaardigheden de tendens die we in deze verhouding waarne houdingen en mogelijkheden voor samenwerken men bij de overgangen is er een van meer vorming van de individuele leerling een plaats krijgen naar meer onderwijs vormingsdoelen lijken min dus ook een verslag van de mate waarin vor der belangrijk geacht te worden b ij onderwijs mings- doelen verwezenlijkt zijn denken we aan groei van algemeen geldende op de vrije geert grootteschool afdeling 4 kie kennis en vaard i gheden en bij vorming aan per zen leerkrachten al jaren voor het volgende uit soonlijke g roei gangspunt leerstof is bedoeld als ontwikkelings in de school kom je vormingsdoelen vaak tegen stof voor de vorming van de persoonlijkheid in begrippen als zelfstandigheidsontwikkel- ing leerlingen blijven niet zitten en bij de beoorde werken aan het zelfvertrouwen verantwoorde ling gaat het om antwoorden op vragen als wat lijkheidsontwikkel- ing ontw i kkelen van eigen heeft de leerling doorgemaakt wat ging goed waarden en normen kritisch leren denken en wat is voor verbetering vatbaar hoewel we moei handelen leren samenwerken maar al deze te hebben met de concrete voor- beelden van de mooie doelstellingen komen naarmate een kind leerstof vinden we deze benadering van onder vorde rt in haa r zijn schoolloopbaan steeds min wijs en vorming van belang temeer omdat deze der aan bod begeleidingsaspecten door- lopen in het vo de nog immer voo rtdurende overwaardering van in het volgende voorbeeld speelt het onderscheid kennis in onze samenleving is hier natuurlijk zon in vak en ervaringsgebieden een rol het gaat der meer debet aan ook klinkt inzicht in jezelf om hetzelfde onderscheid als in het eerste voor krijgen en daarmee leren omgaan heel ongr ijp beeld in de paragraaf leren en structureren in baar het is moeilijk dat in concrete vormings de ervaringsgebieden krijgen in deze benader- ing doelen om te ze tt en en daar als leerkracht goed vormingsdoelen de belangri- jkste plaats in het mee om te gaan artikel over de heterogene leerlingengroep

afde ook hier spelen grenzen een rol en leggen scholen lings 3 geven de auteurs aan onder welke voor die heel verschillend hoe is de optimale verhouding waarden onderwijs en vormingsdoelen onbelemmerd ding en hoe spelen onderwijs en vorming op el merd gestimuleerd kunnen worden en dat dat het maar in is het een nodig voor het ander beste kan in een heterogene groep die voor in het boven nummer heeft u kunnen zien dat in waarden geven we hier nog eens weer door het de beschreven scholen en projecten vormingsdoel scheppen van veiligheid in de groep als eerste len een belangrijke rol spelen ook daarvan zullen voorwaarde kunnen leerlingen eigen interesses we hier wat voorbeeld den geven en ervaringen naar voren brengen en verhelderen in de dagopvang van het psychologisch pedagoog voor zichzelf en de anderen het werken aan veiligheidsinstituut afdeling 2 komen jongeren die veiligheid in de groep betekent het scheppen en door een gebrekkige of eenzijdige begeleiding van soms het bewaken van de ruimte die iedere leerling hun ontwikkeling buiten het gewone onderwijs krijgt om eigen gedachten gevoelens en ervaringen de medewerkers zoeken een weg terug richting te verwoorden als tweede voorwaarde door hun nog onaangesproken vaardigheden en wijzen zij op het creëren van uitdaging voor alle talenten te ontdekken voor de begeleiding van leerlingen leerlingen maken de opdrachten op die zij het nodig aan te sluiten bij wat leerlingen hun eigen manier zonder een vaststaande norm wel kunnen en ook zelf willen en in deze situatie is wat betreft het eindproduct de resultaten wat het noodzakelijk dat vormingsdoelen voorop betreft vooruitgang op vorming en onderwijs worden gesteld anders kan er van onderwijs worden besproken met het kijken naar verschillen sprake zijn bij deze kinderen len vanuit deze aanpak worden mogelijkheden in het artikel over beoordeling afdeling 2 en voor sociaal emotionele vormingsdoelen vooral ook elders in dit nummer wordt gewezen op de gecreëerd leerlingen leren van elkaar door te tendens van basisscholen naar leerlinggericht om zien hoe een ander een probleem oplost door anders en naar begeleiding van de totale andere meningen interesses te relateren aan de ontwikkeling van de leerling dat komt tot uitdrukking eigen opvattingen in de samenwerking leren zijking in de wijze waarop het basisonderwijs rap eigen initiatieven en die van anderen te ontprorot of zou moeten rapporteren naar het plooiën of te ondersteunen 256 een andere keuze voor de verhouding onderwijs ontwikkelen van mogelijkheden om daar iets en vorming blijkt uit de werkwijze van het wagen aan te doen uitwisselen van ervaringen speelt ningslyceum afdeling 3 daar proberen ze in daarbij een centrale rol onderbouwd met open projecten onderwijs en vorming geïntegreerde theoretische informatie greerd aan bod te laten komen daarin krijgen 2 sociale vaardigheden hier gaat het om kunnen leerlingen de mogelijkheid om eigen initiatieven nemen omgaan met anderen luisteren aanvoelen ideeën en ervaringen naar voren te brengen en te ervaren samenwerken overleggen stel ontplooiën als voorbeeld beschrijft de auteur lings durven en kunnen nemen in een sociale hoe brugmuggen een scheldwoord voor eerste situatie dit leren verloopt door om te gaan klassers die door de anderen worden vernederd met anderen door met anderen aan het werk door ontgroeningsgrappes deze onrechtvaardige te gaan en daarover te reflecteren situatie verwoorden en daardoor zicht krijgen op 3 leren denken in jezelf denktechnieken om hun eigen situatie hoe die in elkaar zit hoe ze

wikkelen voor het systematisch oplossen van die als persoon beleven en ontdekken en leren problemen of het verhelderen van situaties hoe ze zelf handelend die situatie kunnen probe 4 motieven attitudes waarden deze ontwikkelen te veranderen met deze werkwijze krijgen len zich enerzijds door lezen en anderzijds leerlingen de mogelijkheid om eigen normen en door de directe omgang met dingen en andere het eigen denken te ontwikkelen ook leren ze mensen als hulpmiddelen om motieven atti reflecteren op eigen e rvaringen en verwoorden tudes en waarden te ontwikkelen ziet er van eigen belangen kamp het bewust doorwerken van de ervarin in haar beleidsnota von bestuur 1980 noemt gen die je ermee opdoet het toetsen aan de er de von in haar visie op opvoeding veel zaken varingen van anderen en het kritisch bevragen die vormingsdoelen in het onderwijs noodzakelijk van ervaringen maken bijvoorbeeld de von staat onderwijs kennis en inzicht deze zijn soms nodig als voor waarin mensen leren hun eigen mogelijke start van een proces soms als ondersteuning den en beperkingen te zien de von werkt mee om de eigen ervaringen en die van anderen te aan een goede interactie tussen leerlingen en lera doordenken ren de von probeert leraren bewust te maken 6 zelfvorming dit richt zich op bewustwording van hun autoritaire gedrag het lijkt ons belang van hetgeen in jezelf leeft zelfvorming heeft rijk meer vat te krijgen op de samenhang tussen de bedoeling je te helpen kennis over jezelf te onderwijs en vorming we zien hierbij ook een verwerven ook leer je erin ontdekken wie je nauwe relatie met wat we zeiden in de paragraaf bent wat je beweegt hoe je jezelf ziet en wat leren en structureren over ruimte die je aan kinde je wilt ten aanzien van je eigen toekomst het ren wil geven om te leren wat ze zelf belangrijk leren hiervan verloopt via het bewustmaken en vinden wil je dat kinderen dat kunnen dan zu l verwoorden van eigen ervaringen via de hulp je in je onderwijs ook wel aandacht moeten geven van anderen door vragen te stellen je bewust aan hun persoonlijke groei dus aan vorming hoe te maken van je eigen reacties en jezelf te con dat precies moet is nog wel een probleem we fronteren met je eigen ervaringen en zienswij willen hier alvast een aanzet geven voor verder zen onderzoek en discussie over hoe onderwijs en belangrijk is dat erkamp een ordening ziet in de vorming samenhangen en hoe je er vat op krijgt ze doelgebieden het eerste doelgebied is het ad erkamp geeft in zijn boek ervaringsieren er meest omvattend en vooronderstelt de bekwaam kamp 1982 naar ons idee een aardig handvat hij heden en vaardigheden uit de onderliggende ge beschrijft in samenhang een aantal doelgebieden bieden ook voor de andere doelgebieden geldt voor onderwijs hij doet dat vanuit het standpunt datzelfde het leren doorloopt steeds al de doel van erv aringsleven dat in zijn visie een integratie gebieden het is een cyclisch proces gericht op is van onderwijs en vorming van groei in kennis veranderend handelen en persoonlijke groei en vaardigheden en persoonlijke groei zes doel steeds op een hoger plan gebieden noemt erkamp we geven ze weer met om echt aan te sluiten bij de persoonlijke ont een korte omschrijving wikkeling van kinderen op een wijze die onder 1 bewustwording en emancipatie hierbij gaat het wijs en vorming integreert zal het nodig zijn deze om verwe rven van inzicht in je situatie het uitgangspunten goed te doordenken dat geldt 257 ook voor de consequenties ervan voor leerstof voor moer zien we een heel concrete taak wegge keuze werkvor-

men en de begeleiding van de kin legd speuren naar en volgen van ontwikkelingen deren in de praktijk reflectie daarover zal misschien wellicht is het een zinvolle taak voor de von het helpen om beter vat te krijgen op de problemen model verder op zijn bruikbaarheid te onderzoeken die er omheen spelen en en i g zicht geven op mo ken en voor elk doelgebied te bezien hoe het gelijke oplossingen aan de twee optieken eren moedertaalonderwijs ondersteunend kan werken en structureren en de samenhang tussen onderwijs en vorming willen we in de toekomst in het boek bijna uitmoer nog uitgebreid aandacht geven een van de overgangen moet in 1985 althans for als u tot hier gekomen bent is het bovendien meel opgelost zijn we bedoelen natuurlijk de bijna uitovergang kleuterschool lagere school tegen het probleem van de overgangen zal nog lange die tijd zullen we nog eens een balans op probeertijd aandacht blijven vragen zo begon het nummer te maken van wat jaren werken aan de intemer en zo beëindigen we het gratie inhoudelijk opgeleverd heeft 258